THE PLURALITY OF PRAGMATIC VALENCES IN THE ROMANIAN PRESS SATYRICAL DISCOURSE

Andreea Maria Ungurian, PhD Candidate, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: In order to decode the pragmatic perspective of the satirical discourse from the Romanian press, we must go through three stages: generally defining the discourse, establishing a theoretical basis that can determine the distinction between humor and irony in press discourse and applying these two identity marks on a corpus constituted of Romanian satirical articles. Along this scientific approach we aim to go through these three stages in order to analyze the Romanian satirical press discourse from a pragmatic point of view including valences regarding humor and irony.

Keywords: satirical press, discourse, pragmatic values, humor, irony

I. Introducere

După o definire a discursului bazată pe Dicționarul lui Dominique Maingueneau și Patrick Charaudeau, vom continua analiza pragmatică a discursului presei satirice raportându-ne la distincția dintre **umor** și **ironie**.

Această distincție se impune pentru o corectă comprehensiune a conceptului de presă satirică.

Pentru realizarea acestei distincții vom avea în vedere atât axa umorului, susținută de teoriile lui Sigmund Freud, ale lui Gabriel Baldovin și ale lui Mihai Coman, cât și axa ironiei, raportată la formulările lui Vladimir Jankelevitch, ale lui Tom McArthur și la teoria Elenei Negrea.

I.1. Metodologia de constituire a corpusului

Corpusul este constituit din trei publicații ce aparțin presei satirice românești: *Bobârnacul,* numărul 2 din 1878, *Moftul Român* din 1893, numărul 24 și *Kamikaze*, numărul 3 din septembrie 2013. Din aceste publicații am extras anumite articole pe care le-am considerat relevante pentru îndeplinirea obiectivului cercetării noastre: *Ură pagină din viéța cucónei Uți* (*Bobârnacul*)[1], *Cazarma Romană* (*Moftul Român*)[2] respectiv *Antena 3 e aici? Nu, e un gunoi* din *Kamikaze*[3].

II. Perspective teoretice

[1] Exemplar preluat de pe site-ul Bibliotecii Digitale a Bucureștilor, http://www.digibuc.ro/.
[2] Idem.
[3] *Kamikaze*, nr.3, septembrie 2013, p. 3.

BDD-A22385 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-16 22:10:29 UTC)

II.1. Noțiuni generale de discurs

Discursul reprezintă noțiunea-cheie a lingvisticii discursive și textuale, fiind un rezultat al studiului științelor limbajului. Acest concept reprezintă o viziune interdisciplinară a faptelor de limbă, logică, sociologie, psihologie, filosofie a limbajului sau teorie a comunicării. Elementele se reunesc pentru a se completa reciproc. Analiza discursului implică depășirea nivelului frazei și sprijină numeroși factori pragmatici, extralingvistici și situaționali, fără de care realizarea unui studiu exhaustiv al semnificației conceptului de *discurs* ar fi imposibil.

Conform dicționarului lui Patrick Charaudeau și Dominique Maingueneau [2002:185], discursul reprezintă o „noțiune care este deja în uz în filozofia clasică sau în cunoașterea discursivă, pentru înlănțuirea motivelor, în opoziție cu cunoașterea intuitivă."[4] Aceiași exegeți francezi susțin că „valoarea sa a fost apropiată de cea a *logosului* grec." [5]

Continuând pe aceeași direcție, dicționarul ne trimite la teoria lui Gustave Guillaume, care a evidențiat noțiunea de *discurs*, cunoscând o creștere semnificativă odată cu declinul structuralismului și cu „înaintarea" curentului pragmatic. Pentru Guillaume, actul lingvistic se împarte în *limbă* și *discurs*. Discursul este ansamblul realizărilor efective atestate de actul lingvistic, al cărui segment constitutiv este fraza, unitatea sintagmatică a discursului.

II.2. Discursul satiric

Luminița Roșca definește limbajul jurnalistic ca o „modalitate specifică de selecție și asamblare a faptelor de limbă, ca o consecință a rigorilor impuse de situația de comunicare.[6]

În ceea ce privește discursul satiric din presa românească, acesta folosește umorul și ironia ca două unelte utile. Discursul mediatic capătă semnificație prin utilizarea umorului și ironiei, cu elementele specifice: antifraza, ironia de conotație, hiperbolizarea, comicul lingvistic, comicul de nume, augmentative, metafore, neologisme, paradoxuri, jocuri de cuvinte, decalcuri, aluzii etc. Prin intermediul acestor mecanisme, jurnaliștii atribuie discursului sensuri ascunse pe care receptorii le vor decoda corect bazându-se pe situația de comunicare.

II.2.1. Umorul

Considerat mult timp o categorie estetică a Artei, umorul a fost catalogat de Sigmund Freud [1999:14] ca un „mecanism de apărare cu cel mai înalt rang dintre toate".[7] Freud susține, de asemenea, că „umorul evită consumul de sentimente, surâde printre lacrimi și se naște din înăbușirea unei emoții".[8]

Enunțurile neașteptate ce țin de capacitatea lingvistică a locutorului de a produce comicul de intuiție, de situație, de limbaj, de caracter ori de nume fac parte din categoria așa-ziselor „vorbe de duh", ce rămân mărturie pentru veleitățile individului de a crea umorul lingvistic.

[4] T.n din CHARAUDEAU, Patrick, MAINGUENEAU, Dominique, *Dictionnaire d'analyse du discours*, ed. Seuil, Paris, 2002, p. 185: „Notion qui était déjà en usage dans la philosophie classique où, à la connaissance *discursive*, par enchaînement de raisons, on opposait la connaissance *intuitive*."
[5] T.n idem: „sa valeur était alors assez proche de celle du *logos* grec."
[6] ROȘCA, Luminița, *Producția textului jurnalistic,* ed. Polirom, Iași, 2004, p. 21.
[7] FREUD, Sigmund, *Cuvântul duh și relația cu inconștientul,* ed. Trei, București, 1999, p. 14.
[8] Idem, p. 26.

BDD-A22385 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-16 22:10:29 UTC)

Conform lui Gabriel Baldovin [1998] există șapte forme de umor[9]:

- Umorul de **tip 1** este umorul natural, cotidian, ce apare ca o consecință a involuntarului, în care se pot regăsi, combinate, situații ce aparțin comicului de caracter, de situație sau lingvistic.
- Umorul de **tip 2** este cel al manifestărilor reale și al glumelor, care inițial par ilogice, însă, odată cu explicația, devin coerente și amuzante.
- Umorul de **tip 3** se identifică atunci când există un observator care să interpreteze spațio-temporal o situație ori un eveniment.
- Umorul de **tip 4** este legat de o situație logică urmată de altă situație la fel de logică, însă fără nici o legătură între cele două.
- Umorul de **tip 5** este tipul de umor care reprezintă finalul pozitiv pentru o acțiune negativă.
- Umorul de **tip 6** este reprezentativ pentru finalul opus celui așteptat.
- Umorul de **tip 7** este umorul absurd, care uimește atât prin construcția sa, cât și prin finalul ilogic al situației.

Mihai Coman [2009:45] propune[10] o teorie care relevă procedeele de creare a umorului. Aceste opt procedee țin de perspectiva lingvistică, semantică și sintactică.

Așadar, umorul se realizează prin:

- **Exagerări**:
  - ❖ Adjective augmentative: „stupidități magistrale”, „istorică imbecilitate”
  - ❖ Termeni minimalizatori: „bebelușii politici”
  - ❖ Metafore: „trompete de hârtie”
  - ❖ Alăturări inedite: „concluzii țanțoșe”, „mâncărime literară”
- **Neologisme** plasate cu intenție: „prost benevol”, „argat celest”
- **Paradoxuri** (adevăr și minciună în același timp) : „ești degenerat să nu știi, iubind frumos, să urăști admirabil”.
- **Reduceri la absurd**: „ca orice psihiatru care se respectă, vede voci la tot pasul”
- **Jocuri de cuvinte**: „nu mai are ținere de minte. Da’ minte.”
- **Raporturi figurat-concret** care mizează pe schimbarea din mers a sensurilor: „Văcăroiu este cel mai mare turnător. A turnat numai în el”.
- **Decalcuri** (schimbarea unui element semantic într-o structură fixă – proverb, slogan, loc comun) : „unde-s doi, *putoarea* crește”.
- **Aluzii**: „El fură prea mult pentru rangul lui de ministru”.

II.2.2. Ironia

Ironia presupune, conform teoriei lui Vladimir Jankelevitch [1994:134], capacitatea de a surprinde un anumit detaliu extras dintr-un context general, din dorința de a sublinia, prin

[9]BALDOVIN, Gabriel, *Dinamica psihologiei abisale*, 1998, URL: http://baldovin.netai.net/acte/Din.pshi.abis/texte/umorul.htm, accesat la 2.07.2014.

[10] COMAN, Mihai, *Manual de jurnalism*, ed. Polirom, Iași, 2009, p. 45.

BDD-A22385 © 2014 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-16 22:10:29 UTC)

„extragere ironică”[11] tragedia acestui detaliu, în același timp îngrijind generalul din care a fost extras.

Consecința **extragerii ironice** reprezintă convingerea conform căreia acel context general, întregul, este la fel de necesar ca și accidentalul detaliu. Procedeul ironic poate fi însă un element care reglează, împiedicând imaginația să exagereze, conferind un soi de imunitate în fața decepțiilor. Susținând teoria psihologică a lui Jankelevitch, considerăm necesară și o altă abordare, pragmatică de data aceasta.

Așadar, în *Pragmatica ironiei*, Elena Negrea tratează problematica **ironiei verbale**. Acest tip de ironie este definită ca un act de limbaj simulat, unde este necesar un context comunicațional care să permită înțelegerea completă și corectă a mesajului. Din punct de vedere lingvistic, ironia este o figură ce marchează conexiune între două experiențe umane. Prin încrucișarea evaluativă a unor situații, persoane sau evenimente în două spații distincte (așteptare și realitate) se obține ironia.

Ironia constituie o formă de exprimare a unei convingeri, a unui sentiment ori a unei atitudini față de o situație, față de o persoană ori față de un eveniment. Așadar, presupune o atitudine a locutorului în raport cu persoana sau situația evaluată. Strategia narativă ironică este, în cazul presei satirice, instrumentul care poziționează în sfera îndoielii moralitatea și corectitudinea unor indivizi, a unor fapte sau a unor convingeri. De multe ori, întâlnim un evident exces de ironie care se transformă în atac sau în ofensă; însă ironia îl ajută pe jurnalist să se poziționeze într-o conjunctură care să respecte atât principiul obiectivității, necesar în orice demers jurnalistic, cât și să examineze subiectiv anumite chestiuni ce țin de moralitate, de corectitudine ori de verticalitate.

Funcțiile ironiei verbale sunt reprezentate de diminuarea criticii sau a laudei și de umor. Prima îi permite locutorului să minimalizeze efectul complimentelor (ex: mold. „di vină” în corespondență cu adjectivul „divină”) iar umorul împiedică instalarea emoției negative ca urmare a unei situații grave, urmărind clasicul „haz de necaz”.

Conform lui Tom McArthur, există cinci tipuri de ironie[12]:

- **Ironia socratică** expune o atitudine de aroganță sau de inocență pentru câștigarea unui argument.
- **Ironia dramatică sau tragică** invocă percepţiile profunde ale audienţei despre un destin viitor, în contrast cu lipsa cunoştinţelor despre acel viitor.
- **Ironia lingvistică** presupune un dublu înţeles. Sensului direct îi este ataşat unul contrar, batjocoritor, sarcastic. Lingviştii nu s-au pus încă de acord dacă există o figură de stil, propoziție sau un tip special de text care să fie atribuit fără echivoc ironiei.
- **Ironia situațională** este introdusă pentru a face trimitere la implicații mult mai profunde, atunci când se știe ceva ce personajul nu cunoaște.
- **Ironia romantică** apare în momentul în care scriitorii și cititorii realizează un acord tacit prin care se împărtășește aceeași viziune asupra textului.

[11] Termen propriu, bazat pe teoria lui Jenkelevitch: „Ironia înseamnă puterea de a vedea lucrurile sub un anumit aspect de generalitate; detaliul pretinde ansamblul din care a fost extras prin ironie, pentru a-l pune în evidență”: JANKELEVITCH, Vladimir, *Ironia*, ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994, p. 134.

[12] McARTHUR, Tom, *The oxford companion to the English Language*, Oxford University Press, Londra, 1992, URL: http://grammar.about.com/od/rhetoricstyle/a/irony/observe.htm consultat la 3.07.2014.

BDD-A22385 © 2014 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-16 22:10:29 UTC)

III. Investigarea eșantioanelor lingvistice

III.1. Umorul

Umorul este considerat o marcă irecuzabilă a discursului satiric din presa românească. Din perspectiva cercetării discursive, am identificat în eșantioanele lingvistice mai multe tipuri de umor [13], cel mai frecvent fiind umorul de tip 1, umorul natural, cotidian, ce îmbină comicul de situație, de caracter și lingvistic. Identificăm însă și umorul de tip 2 (manifestări reale sau glume care devin logice în urma explicației), umorul de tip 3 (existența unui observator), umorul de tip 5 (finalul pozitiv unei acțiuni negative) și umorul de tip 7 (umorul absurd). În cazul nostru, aceste tipuri de umor sunt realizate prin intermediul jocurilor de cuvinte, a comicului de situație sau de nume, a metaforelor, a decalcurilor ori a minimalizărilor.

În articolul *Cazarma Romana* din *Moftul Român* identificăm acest tip de umor realizat prin metaforă:

„Gazetă-gazetă; da'ce fel de gazetă? / Umoristică, trăiți… / Hm, ominstică!" [*Cazarma Romana, Moftul Român,* 1893:7]

Perechea „umoristică-ominstică" realizează un comic de limbaj care situează personajul în sfera ignoranței, acesta nefiind capabil să deosebească sensul termenului „umoristic", confundându-l cu „ominstic", care, în limba engleză înseamnă „cineva care crede, studiază, venerează și acceptă, în același timp, toate tipurile diferite de religii"[14].

Redenumirea unei instituții este o altă strategie ce aparține categoriei jocului lingvistic. În *Kamikaze* identificăm un asemenea exemplu:

„nu există așa ceva la Înalta Curte de Justiție și Demolare a lui Felix". [*Antena 3 e aici?Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Comicul de situație se definește, în sens larg, drept tot ceea ce stârnește râsul. Este un fenomen antropologic, propriu naturii umane. Modalităţile care stârnesc râsul, ca şi sensibilitatea la comic diferă de la o epocă la alta, de la o cultură la alta, de la individ la individ. Un element esenţial în declanşarea efectului comic pare a fi contrastul sau nepotrivirea între aparenţă şi esenţă, între pretenţii şi realitate, între aşteptări şi rezultate, între viu şi mecanic etc. Același lucru se întâmplă și în cazul comicului de situație încadrat la umorul de tip 1:

„nu voiește să-și mărite fata mai înainte de nu se va mărita dumneaei" [*Ună pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

În condițiile în care sunt cunoscute contrastele dintre vârstele și apartenența familială a personajelor (mama 68 de ani și fiica de aproximativ 20) se instalează comicul de situație prin natura sa firească: mama de 68 de ani vrea să se mărite înaintea fiicei sale.

[13] Vezi teoria lui Baldovin care împarte umorul în șapte categorii: *Dinamica psihologiei abisale,* 1998.
[14] N.t din „Someone who believes in, studies, worships and accepts all different kinds of religions at the same time.", URL: http://www.answers.com/Q/What_is_a_ominist, accesat la 30 august 2014.

BDD-A22385 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-16 22:10:29 UTC)

Continuându-ne cercetarea, ne-am oprit asupra metaforelor care creează umorul:

„nu se gândea decât cum să-şi caute un bărbăţel, ca să-şi ia partea ce i se cuvine şi să scape de sub **jugul părintesc**" [*Ută pagină din viéţa cucóneĭ Uţi, Bobârnacul,* 1878:5]

Şi aici întâlnim un soi de umor cotidian care sugerează despotismul tratamentului la care este supusă fiica, „jugul" semnificând supunerea acesteia în faţa mamei sale.

Decalcul este, de asemenea, un procedeu prin care poate fi realizat umorul şi constă în schimbarea sau adăugarea unui element semantic într-o structură fixă (proverb sau citat). Un asemenea exemplu regăsim în *Bobârnacul*:

„Şi-a **băut** traiul şi şi-a mâncat mălaiul" [*Ută pagină din viéţa cucóneĭ Uţi, Bobârnacul,* 1878:5]

Expresia populară întâlnită astăzi este „şi-a **trăit** traiul şi şi-a mâncat mălaiul", însă prin modificarea perfectului compus „**-a băut**" în loc de „a trăit" se realizează decalcul.

Un alt exemplu am identificat şi în *Kamikaze*:

„Doar se ştie că repetiţia e mama învăţăturii **de minte**" [*Antena 3 e aici?Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Adăugarea elementului semantic „de minte" (cu sens de „experienţă") constituie decalcul.

Un alt procedeu de creare al umorului îl constituie comicul de nume. Fie că este augmentativ, diminutiv sau substantivizat, numele constituie, de cele mai multe ori, o sursă de umor lingvistic. În *Bobârnacul*, o avem pe cucoana Uţa sau Uţi. Cel mai probabil o trunchiere a deja diminutivului Steluţa, acest nume sugerează infantilism, lipsă de seriozitate şi prestanţă:

„Printre fiinţele cu care a umplut Dumnezeu lumea e fără îndoială şi cucoana Uţa, văduvă de 15 ani de soţul ei, care i-a lăsat o frumoasă stăricică şi o copiliţă gingaşă." [*Ută pagină din viéţa cucóneĭ Uţi, Bobârnacul,* 1878:5]

Un alt exemplu al comicului de nume prezent în eşantioanele lingvistice îl constituie Moş Teacă. Creatorul lui Moş Teacă este Anton Bacalbaşa, colaborator la *Moftul Român*. Acest personaj este creat pentru armată. Căpitan, şef de companie, urăşte civilii şi este extrem de incult şi despotic. Numele său a fost creat cel mai probabil pentru o asociere cu accesoriul uniformei (locul unde se ţine sabia), fiindu-i de folos atunci când îşi etalează ignoranţa:

„Deunăzi Moş Teacă a prins pe un soldat citind o gazetă. / Ce faci acolo, răcane? / Trăiţi, don căpitan, citesc… / Hm! Citeşti, parcă eu nu văd că citeşti! Ştiu doar că n-ai să mănânci hârtia!" [*Cazarma Romana, Moftul Român,* 1893:7]

Substantivizarea numelor proprii este, de asemenea, un procedeu prin care se poate crea umorul natural. În *Kamikaze* identificăm o adăugare de nume:

BDD-A22385 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-16 22:10:29 UTC)

„Revenind la H.-R. Patapievici (încă îl aud pe Victor **Parșivel** Ponta râzând în studio și descriindu-l drept un bun investitor imobiliar)" [*Antena 3 e aici?Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Această adăugare nu face decât să discrediteze personajul vizat, termenul de „parșiv" semnificând „cu caracter murdar, ticălos, mârșav"[15] Șăineanu[16] spune că termenul vine din rusescul „parșivyi", acesta la rândul său fiind o derivare a substantivului „parșa" („râie"). Așadar, „Parșivel" nu poate fi utilizat decât cu o nuanță negativă, diminutivarea acestuia prin sufixul „-el" fiind folosită pentru minimalizarea vădită a personajului vizat.

În aceeași publicație întâlnim termenul „**gâzii**". Acesta provine de la numele Gâdea, presupunând o colectivizare, un soi de apartenență la o tipologie comportamentală. Probabil se apelează și la diminuarea importanței acestei tipologii prin conexiune lexicală : „gâză (muscă) – gâzi (muște)". Pluralul de la „gâză" este „gâze", însă masculinizarea acestuia subliniază și mai bine valența negativă a acestei tipologii de personaje:

„Știm bine că este și el obișnuit cu gâzii." [*Antena 3 e aici? Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Umorul de **tip 2** este umorul care presupune manifestări și glume care pot părea ilogice însă, o dată explicate, devin amuzante și coerente. Așadar, în *Bobârnacul* intervine explicația:

„Din acea zi junele vizita mereu casa cucoanei Uți, care în naivitatea sa, credea că-i dragoste pentru dânsa. Nu se știe însă cum potrivea junele mai totdeauna că venea când cucoana Uța care era ocupată la bucătărie cu prăjirea rântașului, astfel că, de voie de nevoie, doamna mare trebuia să o lase pe fiica sa Florica să converseze… cu **viitorul ei tată**." [*Ŭă pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

Absurdul apare, în cazul nostru, după explicație. Așadar, putem presupune că logicul precede ilogicul, acest lucru constituind sursa umorului. Sintagma care încheie explicația vine după cele trei puncte de suspensie care marchează tensiunea. Însă tocmai această sintagma constituie absurdul situației, în care viitorul tată îi este Floricăi în realitate viitor soț.

Umorul de **tip 5** presupune finalul pozitiv unei acțiuni negative. În *Bobârnacul* identificăm un astfel de umor, în punctul culminant al discursului:

„Mai era un sfert de oră până să sosească ceasul căsătoriei, când Alexandru se făcu nevăzut cu Florica, lăsând pe cucoana Uța **cu buza umflată** în costumul de mireasă." [*Ŭă pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

Această construcție figurativă presupune un final pozitiv. Conform MDA[17], „cu buza umflată" semnifică „dezamăgit în așteptări", însă această dezamăgire se atribuie personajului negativ, constituind în mod logic un final pozitiv.

III.2. Ironia

[15] Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan-Al.Rosetti, *Mic Dicționar Academic*, ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2010
[16] ȘĂINEANU, Lazăr, *Dicționar Universal al limbei române,* Ed. Scrisul Românesc S.A, București, 1929.
[17] Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan-Al.Rosetti, *Mic Dicționar Academic*, ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2010

BDD-A22385 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-16 22:10:29 UTC)

Așa cum s-a discutat în capitolul perspectivelor teoretice (**II.2.2**), ironia este un act de limbaj simulat, care presupune un context comunicațional pentru ca mesajul să fie decodat corect și complet. Tom McArthur distinge cinci tipuri de ironie (socratică, dramatică, lingvistică, situațională și romantică). Eșantioanele noastre lingvistice au putut fi decupate după acest criteriu de selectare a ironiei.

Într-o primă accepțiune, ne-am oprit asupra ironiei **socratice**. Acest tip de ironie presupune aroganța sau inocența folosită de locutor pentru implementarea persuasiunii sau pentru sublinierea unui fapt:

„Florica **nu era atât de proastă** ca să nu cunoască aspirațiunile mamei sale" [*Uă pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

Lipsa naivității personajului este subliniată ironic prin adjectivul „proastă". Conform DE[18], adjectivul „prost" semnifică „simplu, curent, ordinar", însă aici sensul este de „naiv". Lipsa de inocență este marcată ca un element pozitiv, oferind un avantaj în fața tiraniei.

Un alt exemplu de ironie socratică îl regăsim în aceeași publicație, de data aceasta în aroganța cucoanei:

„De câte ori se prezenta vreun candidat de însurătoare, îl examina mai întâi cucoana Uța, și **dacă nu îi plăcea ochilor dumneaei, îl expedia la moment**" [*Uă pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

Atât ochii critici ai cucoanei Uța, cât și importanța pe care aceasta și-o acordă în alegerea soțului fiicei ei sunt ironizați prin aroganță.

Un alt tip de ironie identificat în discursul din *Bobârnacul* este ironia dramatică. Această ironie invocă percepţiile profunde ale audienţei:

„A doua zi sărmana cucoană a căzut la pat, și după 68 de zile în al 68-lea an al etății și-a dat **obștescul sfârșit**" [*Uă pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

Expresia „obștescul sfârșit" este utilizat ironic, pentru a sublinia tragedia în care se produce moartea personajului, o tragedie ușor exagerată și pusă pe seama teatralității în care a trăit și a murit cucoana Uța.

Ironia lingvistică este și ea prezentă în discursurile ce constituie eșantioanele lingvistice. Ea presupune un dublu înțeles. Sensului direct îi este atașat unul contrar, batjocoritor, sarcastic. În *Uă pagină din viéța cucóneĭ Uți* de pildă, junele Renghiulescu o păcălește pe cucoana Uța, însă aceasta, în naivitatea sa, nu observă acest lucru:

„Uța avusese timp să se convingă de **amorul și fidelitatea lui**" [*Uă pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

[18] CIORĂNESCU, Alexandru, *Dicționarul etimologic român,* Universidad de la Laguna, Tenerife, 1958-1966.

BDD-A22385 © 2014 "Petru Maior" University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-16 22:10:29 UTC)

În ceea ce privește „amorul și fidelitatea”, acestea sunt utilizate cu un sens contrar evident, având în vedere intențiile tânărului de a fugi cu fiica cucoanei. Aria ironiei lingvistice este destul de vastă în cazul discursului satiric, însă exemplele cele mai relevante le constituie acele formulări cu sens opus.

În *Kamikaze* am identificat un joc lingvistic ironic:

„Noi am făcut-o vedetă pe Mirela Bugetara, **sărmana femeie** care a jucat două roluri într-un singur reportaj al televiziunii afiliate CNN” [*Antena 3 e aici? Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Transformarea substantivului sau adjectivului „bugetară” în nume propriu este un procedeu ironic prin care se ridică o problemă a unei tipologii colective, ca și în cazul lui Brânzovenescu ori Trahanache. „Sărmana” este utilizat cu sens opus, în scop peiorativ, ca și în cazul „amorului și fidelității”.

Concluzii

După finalizarea procesului nostru de investigare a eșantioanelor lingvistice extrase din publicațiile satirice, concluziile reprezintă consecința firească a unui proces de cercetare ce vizează axa pragmatică a ironiei și umorului prezentă în eșantioanele lingvistice ce constituie corpusul.

Într-o primă accepțiune, am realizat suportul teoretic necesar dezvoltării de analiză pe eșantioanele lingvistice: după definirea noțiunii de discurs a lui Dominique Maingueneau și Patrick Charaudeau, am considerat necesară o distincție între umor, ironie și sarcasm. Prin urmare, **umorul** poate fi de caracter, de situație sau lingvistic (am remarcat prezența metaforelor, a comicului de situație sau de nume). **Ironia** este actul de limbaj care presupune o situație de comunicare, așadar este realizată printr-un act lingvistic.

Bibliografie

1. COMAN, Mihai, *Manual de jurnalism,* ed. Polirom, Iași, 2009.
2. FREUD, Sigmund, *Cuvântul duh și relația cu inconștientul,* Ed. Trei, București, 1999.
3. JANKELEVITCH, Vladimir, *Ironia*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994.
4. MAINGUENEAU, Dominique, *Pragmatică pentru discursul literar,* Ed. Institutul European, Iași, 2007.
5. NEGREA, Elena, *Pragmatica ironiei, Studiu asupra ironiei în presa scrisă românească,* Ed. Tritonic, București, 2010.
6. ROȘCA, Luminița, *Producția textului jurnalistic,* Ed. Polirom, Iași, 2004.
7. SAUSSURE, Ferdinand du, *Curs de lingvistică generală*, ed. Antet, București, 2011.

Dicționare

1. Academia Română, Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan – Al. Rosetti, *Mic Dicționar Academic,* vol. I (A-M), vol. al II-lea (M-Z), ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.
2. CHARAUDEAU, Patrick, MAINGUENEAU, Dominique, *Dictionnaire d’analys du discours,* Ed. Seuil, Paris, 2002.

BDD-A22385 © 2014 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-16 22:10:29 UTC)

3. CIORĂNESCU, Alexandru, *Dicţionar etimologic român,* Ed. Universităţii Laguna, Tenerife, 1958-1966.
4. HANGIU, Ion, *Presa românească de la începuturi până în prezent,* dicţionar cronologic (1790-2007), vol. I-IV, Ed. Comunicare.ro, Bucureşti, 2008.
5. ŞĂINEANU, Lazăr, *Dicţionar Universal al limbei române*, Ed. Scrisul Românesc S.A, Bucureşti, 1929.

Surse electronice

1. BALDOVIN, Gabriel, *Dinamica psihologiei abisale*, 1998, URL: http://baldovin.netai.net/acte/Din.pshi.abis/texte/umorul.htm, accesat la 2.07.2014.

2. McARTHUR, Tom, *The oxford companion to the English Language*, Oxford University Press, Londra, 1992, URL: http://grammar.about.com/od/rhetoricstyle/a/irony/observe.htm consultat la 3.07.2014.

3. Biblioteca Digitală a Bucureştilor, http://digibuc.ro

„Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „**SOCERT. Societatea cunoaşterii, dinamism prin cercetare**”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/132406. Proiectul este cofinanţat din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. **Investeşte în Oameni**!”

BDD-A22385 © 2014 “Petru Maior” University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-16 22:10:29 UTC)